

Sæterhytten

- fra kongelig badehus til folkelig kafétilbud

av Monica Mørch

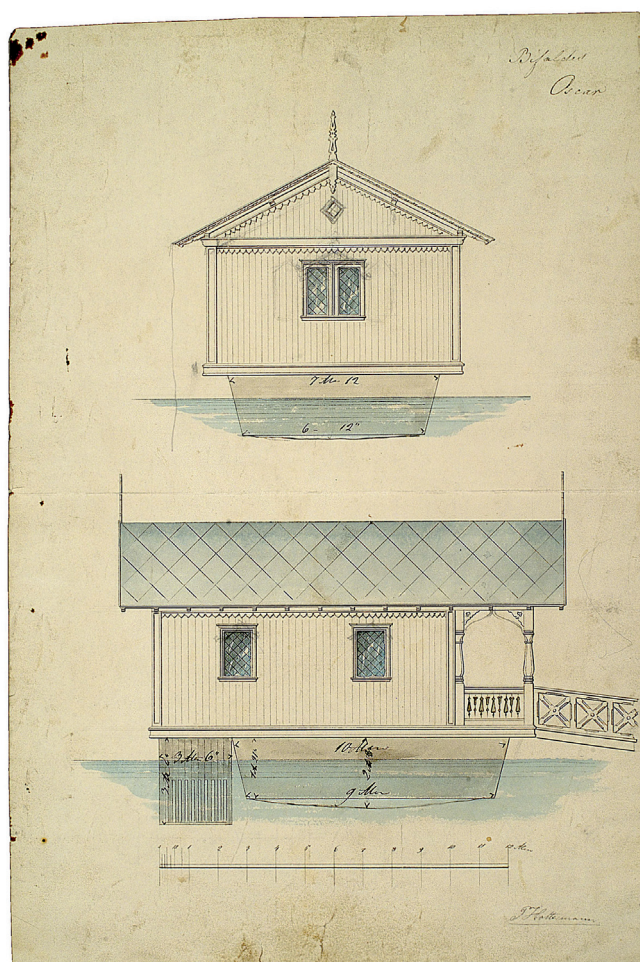
Sæterhytten på Dronningberget er en av få bevarte parkelementer fra folkeparken på Bygdø Kongsgård. Sæterhytten ble senere omgjort til serveringssted og utvidet med glassveranda. Fra høsten 2006 ble det lille merkverdige byggets historie utredet; i forbindelse med den forestående gaven til kongeparet og den høyst nødvendige restaureringen. At huset var oppført og innviet med sterk kongelig deltakelse 25. august 1862 på dronning Louises navnedag var kjent. Henrik Ibsens dikt og gavelpryden med tre L'er vitnet om det. Det var mange spørsmål som ble reist og uventede svar ble avdekket da bygningen ble satt i søkelyset.

Sæterhytten var etter sigende reist på dronning Louises ønske. Dronning Louise (1828-1871) var gift med kong Carl XV (1826-1872) av Sverige og Norge. Da Arno Berg skrev boken "Bygdø Kongsgård" i 1952, antok han at innvielsen av Sæterhytten skjedde på dronningens navnedag 25. august 1862. Den dagen var dronningens mor, prinsesse Louise av Nederland og datteren prinsesse Louise tilstede. Til minne om de tre kongelige Louise'ers nærvær ble et monogram med tre L-er laget som gavlspir. Peisen ble også utstyrt med samme monogram i gipsornamentikk. Henrik Ibsen hadde skrevet et dikt i anledningen; kanskje han selv fremførte det ved begivenheten, spekulerte Arno Berg.¹ Få andre enn Berg hadde befattet seg med Sæterhyttens historie, annet enn som stilhistorisk eksempel på tidlig sveitserstil i Norge. Det var som nevnt flere spørsmål som trengte seg på. For å besvare de, har vi nå tilgang til langt flere kilder enn Berg hadde tilgang til på 1950-tallet. Materialet i Slottsarkivet i Stockholm gir et rikt innblikk i Bygdø Kongsgårds historie på 1800-tallet, under Bernadotte-dynasties epoke. Det norske materialet i arkivet ble ordnet og tilgjengelig for publikum først i 2001. I dette arkivet var også regnskapet for oppføringen av Sæterhytten bevart med alle bilag. Det var ført og oppgjort først året etter innvielsen, i 1863. Regnskapet ga mange nye og overraskende opplysninger om Sæterhytten.

Regnskapet for Sæterhytten viser at de avsluttende arbeidene først ble fullført sommeren 1863, nesten ett år senere enn den antatte innvielsen. Det nevnte gavlspiret for eksempel, var laget av treskjærer Ole Jacobsen Laulo (1825-1901) i Trondheim. Akantusdekoren var utbrodert, og Laulo omtalte selv utsmykningen som en "Gavlblomst". Laulo hadde tidligere vært i kontakt med kammerherre Holst hvor han tilbød kongen sine arbeidere, noe som ble aksepterte og innkjøpt. Bestillingen av dekoren til Sæterhytten var nok utslag av ønsket om å oppmuntre et lovende

L-monogrammet på peisen i Sæterhytten, til minne om de tre kongelige Louiser. (Foto: A. L. Reinsfelt, NF.)

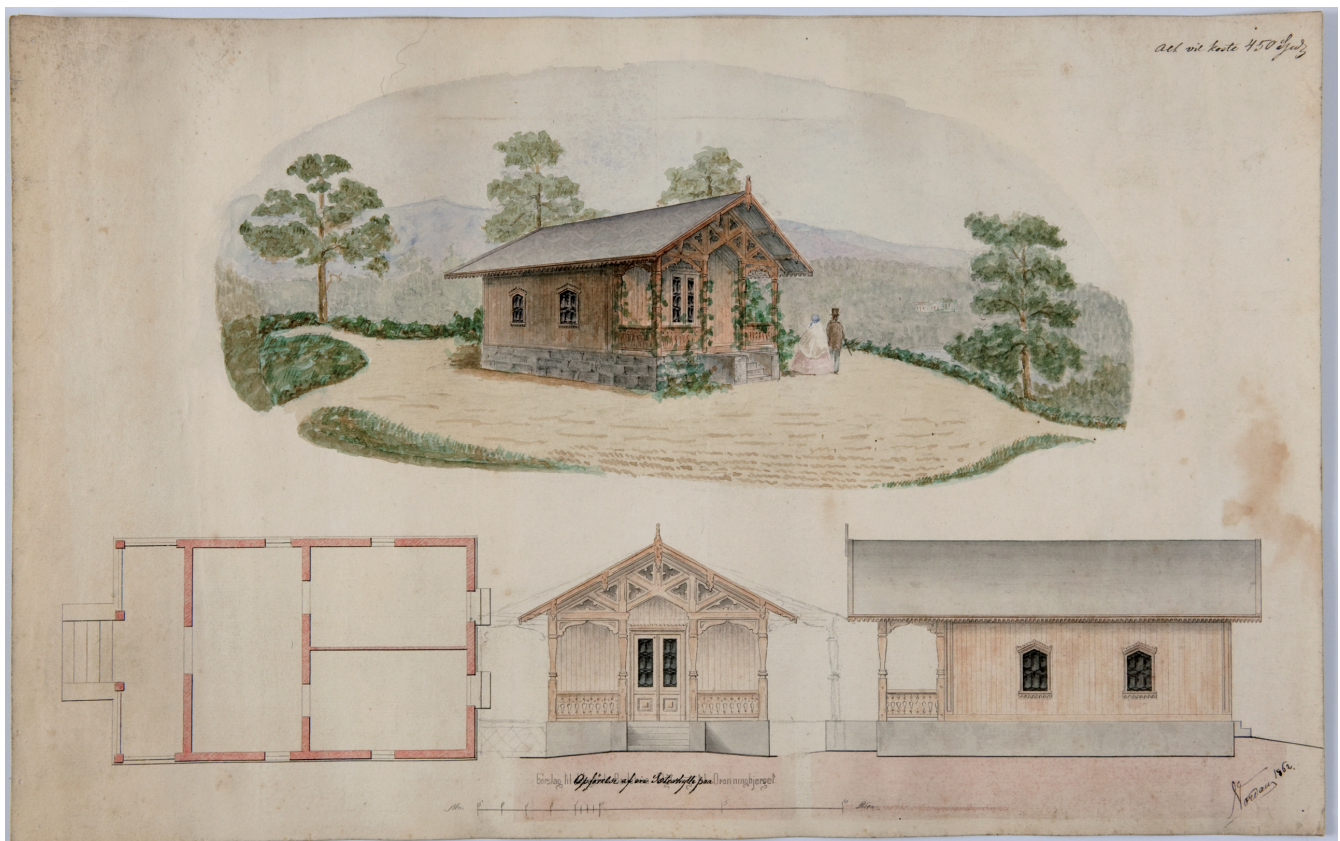

Arkitekt Holtermanns tegning av det flytende badehuset med pram og badekum. (Riksarkivet, Kartsamlingen, ps 67a.)

Henrik Ibsens dikt
Dronning Louises sæterhytte
på Dronningbjerg.
(Nasjonalbiblioteket, Billedsamlingen)

Arkitekt Nordans tegning og prosjektering av Sæterhytten fra
1862 ble funnet på loftet i forpakterboligen i januar 2009.
(Avfoto: Anne-Lise Reinsfelt, Norsk Folkemuseum)

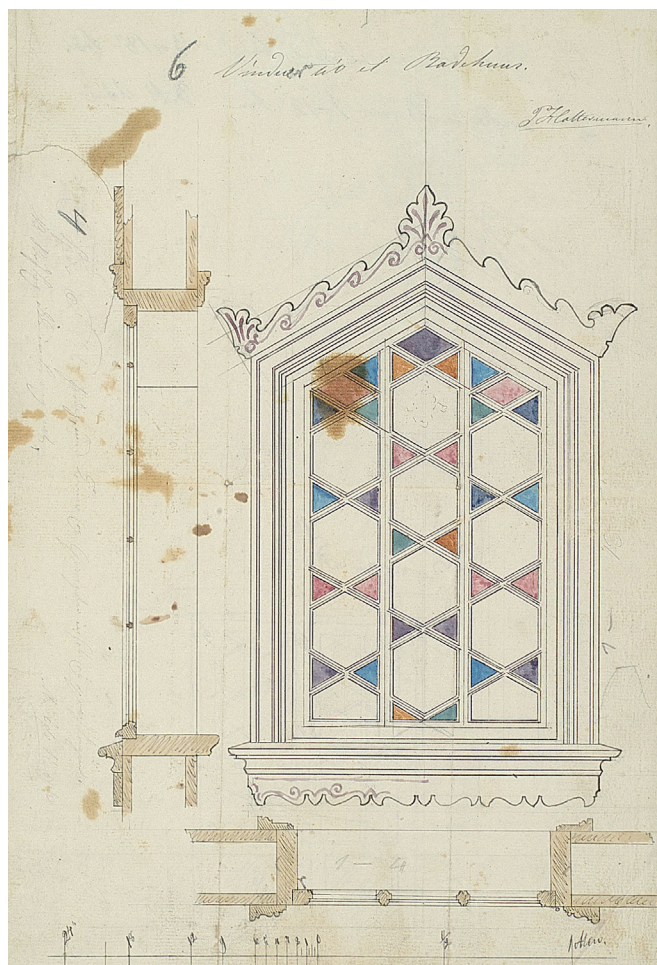

talent. Laulo fikk i desember 1862 tilsendt en tegning til spiret fra Holst. I mars 1863 var spiret ferdig og ble sendt med dampbåt til Christiania. Ornamentet med de tre L-er ble som nevnt benyttet som utsmykningen av peisen. Arbeidet var utført av firmaet Brødrene Guidotti, som hadde utført flere oppdrag på Oscarshall. Guidottis bilag var daterert juni 1863.²

Hva ble egentlig bygget på Dronningberget i 1862-63? Kildestudier viser at Sæterhytten ikke var et helt nytt bygg. Et par bilag til byggeregnskapet avdekket en ukjent historie om gjenbruk av en helt annen bygning. En regning fra arkitekt Jacob Wilhelm Nordan avslørte at han blant annet fikk betalt for å utarbeide "Tegning og Overslag til et nyt Badehus, til det gamle Badehus Flytning til Dronningbjerget".³ Dermed var arkitekten avslørt, det var arkitekt Nordan som hadde organisert flyttingen av badehuset ved Oscarshalls strand til Dronningberget. Nordan var arkitekt J. H. Nebelongs assistent ved oppføringen av Oscarshall og hadde tegnet orangeriene og gartnerboligen. Et annet regnskapsbilag nevnte også badehuset, blikkenslagerfirmaet F. Wesche hadde tekket taket over det "Forhenværende Badehus; (eller Sæterhytten) fra Dronningbjerg med Engelsk Schieffersteen".⁴ Det var ikke skifer fra England, men en måte å tekke på, som Wesche viste til.

En annen ny og svært interessant kilde er arkitekt J.W. Nordans tegninger av utkast til Sæterhytten. Tegningene ble funnet sammen med annet interessant materiale på loftet i forpakterboligen på Bygdø kongsgård i januar 2009, som tidligere omtalt i Bulletinen 1/2009. Et notat fra kammerherre Christian Holst (bestyrer av Bygdø Kongsgård 1846-1890), til kongen 22. august 1862, tre dager før Louises navnedag, viste til Nordans tegning. Holst ba "om Deres Majestæts naadigste Bemyndigelse til at forelægge Hendes Majestæt i Underdanighed vedlagte Udkast til en Schweitzer-Hytte paa Dronningbjerget. (Sæter-Hytte)"⁵

Holst ville presentere et byggeprosjekt for dronningen, - men var det ikke dronningen som var byggherre? Avisen *Illustreret Nyhedsblad* opplyste i 1866, om at Sæterhytten "efter Dronningens Ønske for nogle Aar siden blev opført paa Dronningbjerget".⁶ Arkitekt Nordan hadde vært i Bayern på en studiereise og kjente dermed til byggeskikken der.⁷ Kanskje ideen om en sveiserinspirert paviljong var hans? Uansett hvem opphavspersonen var, så var løsningen på problemene knyttet til badehuset med å sette det på land en suksess. Badehuset ble transformert til en paviljong i folkeparken på Bygdø Kongsgård, på et punkt med god utsikt. Ombygget i pittoresk stil inspirert av dekorelementene i arkitekturen i alpine, kombinert med den rådende norske bonderomantikken som svermet for seterillusjonen. Berg antok at det var innvielse av Sæterhytten på navnedagen til dronningen, 25. august 1862. Men Holst forela dronningen Nordans forslag bare tre dager før, kanskje det ikke var innvielse av en ferdig bygning, men en annen form for markering som fant sted? At de kongelige deltok på en innvielse av Sæterhytten nevnes heller ikke av pressen, bare at "Idag skal der gives en større Fest paa Oscarshall i Anledning af H. M. Dronningens, hendes Moders og Datters Navnedag."⁸ Det var foreldrene til dronningen som var på

Arkitekt Holtermanns tegning av femkantede vinduer med farget glass til badehuset fra 1851. (Riksarkivet, Kartsamlingen, ps 66.)

Norgesbesøk, prins Fredrik av Nederland (1797-1881) og prinsesse Louise av Preussen (1808-1870).

Regnskapet i Slottsarkivet avslører også en detalj fra arrangementet 25. august 1862. For det var fire medhjelpere, mest sannsynlig fra kongsgården, som fikk nye antrekk i anledningen. Fire par "Benkleder", bluser, luer, røde skjerf og "Tørkleder", samt en "hue til Tjeneren paa Kongsgaarden" var belastet regnskapet. Arbeiderne fikk også lønn for strevet, for etter "nedlægningen af Grunden til Sæterhytten paa Dronningbjerget den 25 August forrige Aar blev udbetalt som Dusør til de 4 Folk der assisterede 4 Spdl."⁹ Det ble også kjøpt en hammer, en eske av sølv og to grunnstener.¹⁰ Det er også en avisartikkel fra 1881, som omtalte begivenheten 25. august som en grunnstensnedlegging:

Da Prins Frederik af Nederlandene tilligemed sin Gemalinde og Datter i 1862 besøgte Christiania, blev det som et improviseret Divertissement [underholdning] vedtaget at lægge Grundstenen til den ovenomtalte Sæterhytte, der fik Navn af Dronning Lovises Sæterhytte.¹¹

Var seremonien de tre kongelige Louiser overvar en grunnstensnedlegging i stede for en innvielse? Det var *Ny illustreret Tidende* som 19. juni 1881 presenterte en tegning av Sæterhytten og omtalte utvidelsene og etablering

Vinduene med farget glass i Sæterhytten er fra perioden som badehus. (foto: Anne Husbyn)

av en restaurant. At begivenheten 25. august var et improvisert arrangement tyder også det nevnte notatet fra Holst på, datert så sent som 22. august. I tillegg til opplysningene fra regnskapet, må nok arrangementet i 1862 oppfattes mer som en grunnstensnedlegging enn som en innvielse av en ferdig bygning.

Badehuset fra Oscarshall

Sæterhytten var altså en ombygging og gjenbruk av badehuset fra Oscarshall. Badehuset lå litt nord for slottet, ved strandkanten i Frognerkilen. Hva vet vi om badehuset? Det var oppført allerede i 1851, samtidig med oppføringen av selve lystslottet Oscarshall. Arkitekt var Peter Høier Holtermann (1820-1865). Det var et flytende badehus, bygget på en pram, slik de kongelige kunne flytte badehuset hvor det måtte passe dem. Holtermanns tegninger til badehuset er bevart, og særlig detaljene fra verandastolpene og vinduene avslørte likheter med Sæterhytten. Badehuset var et påkostet bygg som kostet over 900 spesidaler i 1851. til sammenligning hadde Holst 300 spesiedaler i årslønn. Holst var imponert over Holtermanns badehus, for arkitekten hadde "viist meget Smag, hvorimod han ikke synes at være nogen god Regnemester".¹² Prosjektet ble neste dobbelt så dyrt som forutsatt, da det opprinnelig var bevilget 500 spesiedaler til badehuset.

Et flytende badehus var ikke problemfritt, for pram-

men ble stadig angrepet av skipsmark og førte til vedlikeholdsutgifter.¹³ For selve det påkostede og forseggjorte badehuset holdt seg godt. En praktisk løsning var å sette bygget på land. En god idé var å bygge det om til en paviljong inspirert av trender innen hagekunsten. Å plassere bygget på Dronningberget, et av de mest naturskjønne steder på Ladegaardsøen, passet svært godt inn i folkeparkplanen. Kong Carl Johan tillot i 1838 at en restaurantentreprenør satt en midlertidig serveringspaviljong på Dronningberget. Lorange's seilduksutsalg hadde vært populært før virksomheten ble flyttet til Karenslyst. Tiden var i 1860-årene modne for en ny paviljong, denne gangen inspirert av setterromantikken. Sæterhytten var et ønske om å uttrykke landlige, bonderomantiske idealer i samtiden. Det liggende innvendige panelet skulle nok illudere laftede vegger, om enn i spinklere dimensjoner. Den dominerende peisen var også et utslag av målet om seterillusjon. At Sæterhytten er gjenbruk av badehuset fra 1851 gjør bygget på Dronningberget til et av de aller eldste bevarte bygningsverk i sveitserstil og nygotikk i norsk trearkitektur.

Bygningsarkeologiske undersøkelser i forbindelse med restaureringsarbeidet fra 2007 på Sæterhytten, avslørte at bordplankene i ytterveggene er nummerert på baksiden med fettstift. Bord nummer 1 startet ved den opprinnelige paviljongen, før påbyggingen med kjeller og kjøkken. Dette er kledningen og nummereringen fra nedtakingen av bade-

I 1881 ble Sæterhytten utvidet med kjeller, kjøkken og et seildukstelt ble oppført, hvor gjestene kunne søke skygge for sol og ly for regn. (Nasjonalbiblioteket, Billedsamlingen)

Sæterhytten som postkortmotiv fra tidlig 1900-tall. Serveringspersonale i nasjonaldrakt for å forsterke seterromantikken ytterligere. (Norsk Folkemuseum)

huset og bekrefter at det er et tidligere bygg som er flyttet. Holtermanns flotte arkitekttegning av badehuset og vinduene er bevart. Vinduene i badehuset var femkantede og innsatt med farget glass.¹⁴ Mange av de originale vinduene er bevart og kan fortsatt beskues i Sæterhytten.

Fargeundersøkelser ble utført på Sæterhytten i forbindelse med restaureringen. Oppdagelsen av blyhvitt i malingslagene på Sæterhytten stammet fra badehusdekoren. Blyhvitt gikk ut av bruk rundt 1850, fordi det var så giftig og ble erstattet av sinkhvitt.¹⁵ Under selve restaureringsarbeidet ble det også oppdaget svært detaljerte staffeleringer på verandastolpene fra badehuset. Det var to sett med flotte dekoreringer, en fra 1851 fra badehusperioden og en fornying av dekoren i 1862-63 etter forvandlingen til Sæterhytten.¹⁶ Den avdekkede dekoren kan etter restaureringen beskues på baksiden av verandastolpene i Sæterhytten. Dekoren fra 1862 er oppmalt på nytt og fargegleden med sterke rød og blå staffeleringer pryder igjen stolpene.

Utvidelser og kafédrift

I 1866 ble en musikkpaviljong oppført ved Sæterhytten. Samme år ble det startet med servering, "en Musikpavillon er bleven opført paa Dronningbjerget, det mest fremtrædende Punkt mod Frognerkilen, og en Restauratør er givet Tilladelse til at betjene Publikum med Forfriskninger".¹⁷ Virksomheten var forholdsvis beskjeden, i form av Sveitseri, dvs. et enkelt kaféutsalg med melkeprodukter og lettere alkoholholdige drikker.

En tegning av Sæterhytten og Ibsens dikt ble presentert i *Ny illustreret Tidende* 19. juni 1881. Det var utvidelsene og åpningen av restauranten som var nyheten. Sæterhytten hadde "begyndte med et Schweitzeri og har iaar udvidet dette til en Restauration. Den smagfulde Indretning og den smukke Omgivelse vil skikkelig gjøre Stedet til et yndet Tilflugssted for Christiania By".¹⁸ Publikumstilstrømningen økte og en utvidelse av tilbudet var nødvendig. Sæterhytten ble derfor oppgradert til restaurant i 1881. Et kjøkken ble bygget på i den nordlige delen og det ble gravet ut kjeller under kjøkkenet. Sørøver, i forlengelse av den forseggjorte verandaen ble det satt opp et seildukstelt som

fungerte som spisesal. Teltet ga gjestene skygge mot sol og ly for regn. I denne forbindelse ble parkanlegget på Dronningberget ytterligere utvidet og forskjønnnet. Det ble satt opp to porter av jern med portstolper av granitt. Et nytt veistykke med holdeplass ble også anlagt i 1881. Ifølge regnskapet ble en ile rensket opp, og en "Gynge" anskaffet. Inventar til spiseteltet i form av noen spisebord og stoler, samt lysekrone og gardiner ble kjøpt inn. Kjøkkenet ble utstyrt med to komfyrer og vask med utslagsrør.¹⁹

Konditor Adolf Schmidt og Fru Backe fikk kontrakt på driften av "Restaurationen" i Sæterhytten i 1881. De fikk fornyet kontrakt for sommermånedene, 15. mai til 30. september 1882. Schmidt og Backe leide Sæterhytten, med kjøkken og kjeller, samt "Beværnings-Telt". Leierne sto selv sagt for renhold av de nevnte anlegg og "Intet Træ maa fældes eller nogensomhelst Forandring i Anlæg eller Bygninger finde Sted". Brensel måtte leierne selv skaffe seg for "af Skoven maa intet tages, hverken Kvist, Vindfald eller lignende." Grove inngrep i skogen som skulle inngå i landskapsparken var selv sagt strengt forbudt. Sæterhytten skulle være et anstendig sted siden "Al Nattesvir, Dands, Servering med Spirituosa eller Afholdelse af sluttede Selskaber er aldeles forbudt." Kammerherre Holst var nøye med at det var "Streng Overholdelse af Orden". Leieren var derfor "pligtig til selv at besørge fornødent Opsyn, medens dog Kongsgaarden fra sin Side vil søge saavidt muligt at bidrage til Overholdelse af Orden og Anstændighed".²⁰

Det skulle også være et hyggelig sted og "Musikk tillades paa Dronningbjerget efter Aftale med Kongsgaardens Bestyrer".²¹ Schmidt var således pålagt å "skaffe Publikum god Musikalsk Underholdning om Søndagene".²² Holst påla nok Schmidt å skaffe musikk etter at *Skilling-Magazin* etterlyste det i en artikkel samme år: "En ensom citherspillers melankolske toner skal ikke opmuntre de besøgende, men da det jo er det første skritt som er det vanskeligste, kan man maaske vente seg noget mer med tiden."²³

I sin fjerde beretning om Ladegaardens Hovedgård, trykket i 1886 fortalte Holst om utvidelsen av Sæterhytten:

Dette Beværningssted, som i flere Aar har været bortleiet

Musikkpaviljongen fra 1866 lå på platået rett nord for Sæterhytten. Etter ombygging ble den brukt som bolig for serveringspersonalet og kalt annekset. Den ble revet på 1970-tallet. Annekset som postkortmotiv med geiter, sauer og serveringspersonale i nasjonaldrakt understreker seteridyllen. (Nasjonalbiblioteket, billedsamlingen)

til Hr. Konditor Schmidt, er bleven betydelig udvidet, ved Opførelsen af et rummeligt Kjøkken, Spisesalon og en mindre Pavillon. Den regelmæssige Dampskipsforbindelse med Pipervigsbryggen har betydelig forøget Stedets Betydning.²⁴

Når glassverandaen ble oppført har ingen av undersøkelsene avdekket, men Holst beskrev den i beretningen fra 1886. Den er sannsynligvis oppført året før eller samme år. Det var likevel uteserveringen som var den største attraksjonen på Dronningberget, med den frodige naturen og utsikt over Frognerkilen.

Det skulle være ordnede forhold for Sæterhyttens gjester som kom med hest og vogn siden "Leieren betaler en Mand for at føre Tilsyn med Heste paa Holdepladsen." Leietagerne måtte i følge kontrakten sørge for at "Flere Vogne paa eengang maa ikke optage Holdepladsen, der i Regelen forbeholdes Gjæsterne". Det var viktig å ivareta gjestenes mer trivielle behov, men "Noget Lokum maa ikke indrettes, hvorimod paa beleiligt Sted anbringes et Closet med Poudretindretning".²⁵ Det beleilige stedet ble en innretning i stallen. Bygningen besto av to deler, en stall med høyloft og den nordre delen fungerte som privet. Her var det avlukker for damer og herrer. Det er noe uklart når bygget ble oppført, men det antas at det ble oppført ca. 1890-1900.²⁶

Fest, forandring, forfall og revitalisering

Først i 1898 dukket det opp ny leietaker for restauranten.

Eva Andersen søkte 13. november 1897 om ølbevilling for sesongen 1898 og fikk det mot avgift på 400,- kroner.²⁷ I hele 16 år hadde Schmidt stått for driften av Sæterhytten. Perioden må betegnes som glanstiden i forlystelsesstedets historie. Restaurantdriften på Sæterhytten ble i 1906 bortleiet til "Restauratør" Sigvart Asker. Kontrakten på "Sommer-Restaurant" omhandlet følgende Bygninger:

1. Pavillonen paa Droningbjerget [sic.].
2. Do [ditto] " Udsigten
3. Udhusbygning
4. Musikkpavillon.²⁸

Siden kontrakten fra 1886 har musikkpaviljongen og uthusbygningen kommet til som egne punkter i kontrakten. Stort sett var kontrakten som tidligere. Leietakerne fikk benytte det omkringliggende anlegg, hugging av trær var fortsatt forbudt, og streng overholdelse av orden var viktig. Leietageren måtte selv betale "Afgiften for eventuelt bevilget Øl- og Vin-Ret og fører Selv fornøden Kontrol med Sammes Afbenyttelse, saa at intet Ansvar i saa Henseende kan gjøres gjældene mod Bygdø Kongsgaard."²⁹ Sigvart Asker var en drevne underholdningsentreprenør med bred erfaring fra Christianias forlystelsesliv. Sæterhytten drev han sammen med sin hustru Gina til hennes død i 1924. Sigvart Asker sørget i tillegg til serveringen for underholdning med mindre grupper musikere i helgene.³⁰

I 1925 overtok ekteparet Olsen driften av Sæterhytten. Ragnhild og Fridtjof Olsen flyttet inn samme år, og de

bodde der helt frem til 1971. Stallen ved holdeplassen ble bygget om til garasje. Det var innleid serveringshjelp i sommerhalvåret. Musikkpaviljongen fra 1866 ble bygget inn og ble kalt annekset, det fungerte senere som sommerbolig for serveringspersonalet i sesongen. Det ble installert telefon og lagt inn strøm. Gårdsplassen ved kjøkkeninngangen var inngjerdet med trestakitt, med en dobbelt kjøreport. Det var lasterampe for varelevering ved kjøkkeninngangen.

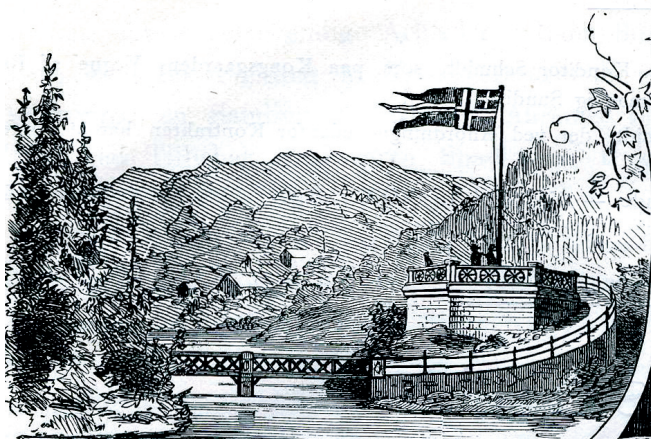
Hvem brukte Sæterhytten? En som besøkte Sæterhytten var kabaret- og konsertsangerinnen Bokken (Caroline) Lasson (1871-1970), søster av Oda Krohg. Bokken og vennene i bohémkretsen i Christiania foretok kjøreturer på Bygdøy. I sine erindringer fortalte hun at deres:

Boulogneskog var Bygdø. [...] En eller annen av kameratene, som tilfeldigvis hadde penger eller heldigvis hadde kreditt, leide en slede hos vognmann Nyquist, og så gikk turen rundt Bygdø, gjennom skog og gamle alléer med trærne tunge av hvit, bløt sne. En stans ved "Sæterhytten" for å tine sig op med et glass portvin og Angostura [urtebitter], og så tilbake til Grand kafé, opfrisket, styrket og seiersikker.³¹

Det var også andre unge som trakk til Sæterhytten. I 1890 dro en russegjeng dit vet vi av Vilhelm Krag's erindringer:

Der var bare en eneste blant Russefestens femti Mand, som stolt trodsede den historiske norske Stil; allerede da han møtte frem til Færgen, var han besynderlig fuld; han maatte have forberedt sig omhyggelig iforveien. Da vi arriverede til Sæterhytten var han aldeles ubrugelig. Vi maatte anbringe ham i en blød Løvdyngje lige ved Festpladsen og vi lagde Frakker og Kapper baade over og under ham, og dermed sov han ubetinget; [...] Først da Festen var forbi og vi skulde tilbage til Byen, vaagnede han pludselig og var saare karsk: Nu vilde *han* begynde! Havde det været et Mas at faa ham op fra Dampbaaden, var det saamen det rene Slaasbad at faa ham ned til den igjen.³²

Det gikk dampbåt til en rekke brygger på Bygdøy, også til Dronningberget. Det var anlagt dampskipsbrygge

Utsnitt av vignett i *Fjerde Beretning om Bygdø Kongsgaard*, 1886. Viser Dronningøen som i dag er Bygdøylokket.

Under restaureringsprossessen dukket mange interessante detaljer opp, blandt annet flott dekor på verandastolpene. Det var to lag med dekor: fra tiden som badehus og fra tiden som seterhytte på Dronningberget. Dekoren fra Sæterhytten er nå oppmalt på nytt. (Foto: Anne-Lise Reinsfelt, Norsk Folkemuseum.)

i nærheten av Dronningøen, som lå rett nord for og ved foten av Dronningberget. Dronningøen var en liten holme "som i sin Tid i Forbindelse med Anlæggelsen af Strandveien til Oscarshall, ved en bro blev planeret og forsynet med Flagstang."³³ Dronningøen lå omtrent der hvor dagens rundkjøring ved Bygdøylokket ligger etter gjenfyllingen av Frognerkilen og veiomleggingen på 1950-tallet.

Etter den tyske okkupasjonen ble det foretatt en del utbedringer og mindre ombygginger i huset. I 1947 ble det innlagt vann. Kafékjøkkenet ble forandret, en del ble bygget om til et soverom. Vinduet i nordenden ble dekket til og vinduene tatt ut. Mange av bjelkene i huset ble også skiftet på grunn av stokkmaurangrep. Uthuset vest for Sæterhytten ble oppført ca. 1950. Her ble det installert vedbod, toalett og baderom, i tillegg til et ekstra soverom hvor ansatt ekstrahjelp fikk bo. Etter 1971 ble gavlveggen ved verandaen i den gamle delen fra badehuset revet og verandaen med de forseggjorte detaljene innlemmet i stuen. På slutten av 60-tallet ble huset isolert.

Midt på 60-tallet var Dronningberget ikke lenger en fredfylt plass. Den økende biltrafikken medførte at stillheten på Dronningberget var brutt. Med endringen av veisystemet på Bygdøy og anleggingen av Dronning Blancas vei i 1959, ble Sæterhytten liggende utenfor hovedfartsåren. Etter krigen var det heller ikke mye vedlikehold som

ble utført fra Bygdø Kongsgårds side. På 1970-tallet ble Sæterhytten benyttet som husvære for ansatte på kongsgården. Bygningen ble senere leid ut til forskjellige kunstnere som samtidig har drevet galleri i Sæterhytten. Gallerivirk-somhet var en ny geskjeft i Sæterhytten. Galleri Louise ble startet av Svein Anders Tjernsbekk i 1994. Lars Elling overtok huset og galleriet i 1997, og frem til oppstarten av restaureringen.³⁴

På tidlig 2000-tall var mye av bygningsmassen på Bygdø Kongsgård preget av manglende vedlikehold. Fra 2004 har staten begynt et møysommelig arbeid med å kartlegge, restaurere og revitalisere Bygdø Kongsgård. Etter at Norsk Folkemuseum overtok deler av forvalteransvaret har dokumentasjon av historien og økt tilrettelegging for publikum kommet på dagsorden. Dronningberget fikk med regjerin-gens gave i 2007 ett fortjent løft. Sæterhytten har gjenopp-stått som kafé. Lokalet kan også leies som selskapslokale. En utstilling presenterer Bygdø Kongsgård, naturen og bygningens historie. Alt er lagt til rette for at publikum igjen kan nyte forfriskninger i tradisjonsrike omgivelser.

*Monica Mørch, konservator ved Forsknings- og utstil-
lingsseksjonen, Norsk Folkemuseum, med hovedarbeids-
felt Bygdø Kongsgårds historie.*

Den nyrestaurerte musikkpavillionen, som ble bygget samtidig med glassverandaen ca. 1885. (Foto: Anne Husbyn.)

Noter

- ¹ Berg, Arno, 1952. *Bygdøy Kongsgård*. J.W. Cappelen Forlag, Oslo, s. 155-157.
- ² Slottsarkivet Stockholm, Redogörelse för Ladegaardsöen samt Oscarshall, 1863. Sæterhyttens byggregnskap. RA, Pa 40, pakke 280, flere brev fra treskjærer Lauilo til Holst. Leif Østby (ed.), *Norsk Kunstnerleksikon* (Oslo: Universitetsforlaget, 1982). Bind 2, s. 723.
- ³ Slottsarkivet Stockholm, Redogörelse för Ladegaardsöen samt Oscarshall, 1863, bilag 23.
- ⁴ Slottsarkivet Stockholm, Redogörelse för Ladegaardsöen samt Oscarshall, 1863, bilag 19.
- ⁵ RA-N, Pa 40, pakke 81. Brev fra kammerherre Holst til kongen 22.08.1862.
- ⁶ Illustreret Nyhedsblad, 16. sept. 1866.
- ⁷ Nordan var på studiereise til München, Wien og Nürnberg ca. 1854-55. *Norsk kunstnerleksikon*, s. 89.
- ⁸ Morgenbladet, 25. aug. 1862.
- ⁹ Slottsarkivet Stockholm, Redogörelse för Ladegaardsöen samt Oscarshall, 1863, bilag 12 og 20.
- ¹⁰ Sæterhytteregnskapet, bilag 15, 3.9.1862 og bilag 16, 30.9.1862. Begge kvitteringer antagelig etterfakturert.
- ¹¹ Ny illustreret Tidende, 19. juni 1881, s. 280.
- ¹² RA-N, Slottsforvaltningen, Ec- pakke 0001, legg 1851, brev-konsept 10.11.1851 fra Holst til kongen ved hofforvaltningen. RA, PA 40, pakke 95, Regnskaps- og andre papirer angående Oscarshalls badehus inventar, 1851-1852, udatert og usignert notat om overskridelser.
- ¹³ Slottsarkivet, Stockholm, Redogörelse för Ladugårdsöen samt Oscarshall. 1861, volym 30, G3.
- ¹⁴ RA, Kartsamlingen, PS 67 a, kolorert tegning av P. Holtermann

- ¹⁵ Kristin Solberg, 'B1 - Dronningberget, Bygdøy: Fargeundersøkelse av Sæterhytten', (Oslo: NIKU, 2007). S. 5.
- ¹⁶ Niels Gerhard Johansen, malerikonservator, Norsk Folkemuseum. Supplerende fargeundersøkelse II Sæterhytten, 13. Desember 2010.
- ¹⁷ Illustreret Nyhedsblad, 16. Sept. 1866.
- ¹⁸ Ny illustreret Tidende, 19. juni 1881, s. 280.
- ¹⁹ RA, PA 40, pakke 237 "Sæterhyttens Kjøkken og Restauration m. m. 1881".
- ²⁰ RA, PA 40, pakke 91, leiekontrakt fra 1881 og 1882.
- ²¹ RA, PA 40, pakke 91, leiekontrakt fra 1881 og 1882.
- ²² RA, PA 40, pakke 91, søknad fra Schmidt om fornyelse av kontrakten fra 1881 for 1882, 31. oktober 1881.
- ²³ Rognerød, Dag-Ivar 1995. "Sæterhytten på Dronningbjerget". *St. Hallvard*, s. 14. Sitert herfra.
- ²⁴ Holst, Christian (red.) 1886. *Fjerde Beretning om Bygdø Kongsgaard*, s. 27.
- ²⁵ RA, PA 40, pakke 91, leiekontrakt fra 1881 og 1882.
- ²⁶ Statsbygg, Teknisk og historisk rapport 2004, område 05, bygning 22, Dronningbjerget, uthus 1, s. 3.
- ²⁷ Oslo Byarkiv, Aktstykker Akerkommune. Ekstrakt af Akers Kommune-Regnskap 1898, s. 445.
- ²⁸ RA, Finansdepartementet administrasjonskontor S 1063, pakke 56. Leiekontrakt fra 24. mars 1906.
- ²⁹ RA, Finansdepartementet administrasjonskontor S 1063, pakke 56.
- ³⁰ Bergersen, Terje 1995. "Underholdningsentreprenøren Sigvart Asker". *Tobias* Informasjonsblad fra Oslo byarkiv nr 4/1995.
- ³¹ Lasson, Bokken 1938. *Slik var det dengang*, s. 116.
- ³² Krag, Vilhelm 1927. *Dengang vi var tyve aar*, s. 85-86.
- ³³ Hosts fjerde beretning, s. 27.
- ³⁴ Norsk Folkemuseum, Bygdø Kongsgård, leiekontrakter.